

Ἡ ἀποπομπή τοῦ Ὀδυσσέα

(Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ὑπὸ ἔκδοσιν ὁμότιτλο μυθιστόρημα)

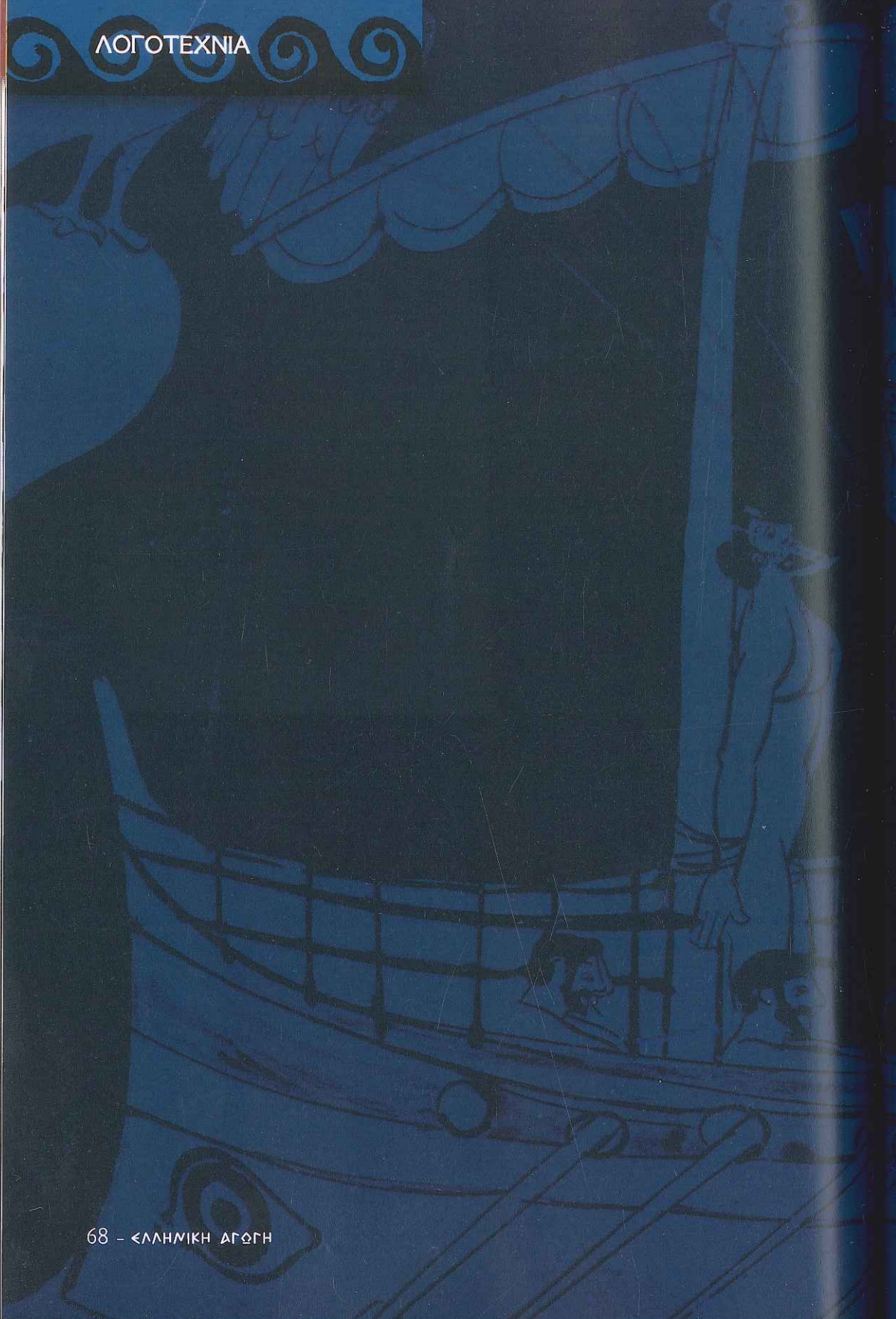
...Πῆραν τὸν δρόμο γιὰ τὸν Ὑμηττό.

Φτάνοντας στὶς παρυφές του, πέρασαν ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ πανύψηλα κυπαρίσσια, τὸ ἓνα δίπλα στοῦ ἄλλο, βαθιά πράσινα, γεμᾶτα στή βάση τους κι ὅσο ἀνέβαιναν πιο λεπτά, γιὰ νὰ χαθοῦν τέλος οἱ κορυφές τους ψηλά στὸν οὐρανό. Μετὰ φάνηκε τὸ μοναστήρι τῆς Καισαριανῆς, πίσω ἀπὸ ἓναν τοῖχο ὅλο πράσινο, μέ τὸν στρογγυλό τροῦλο σκεπασμένο μέ βυζαντινά κεραμίδια νὰ προεξέχη.

– Τὸ μοναστήρι αὐτὸ εἶναι ἀφιερωμένο στὰ Εἰσόδια τῆς Παναγίας καὶ κτίστηκε τὸν ἐνδέκατο αἰῶνα, ἐξήγησε ὁ Ὀδυσσεάς. Στὴ βυζαντινὴ περίοδο τὰ ἀθηναϊκὰ μοναστήρια -ὑπάρχουν ἀρκετὰ στὴν περιοχή- ἐκτός ἀπὸ χῶροι πνευματικῆς ἄσκησης, ἦταν ἐπίσης θησαυροφυλάκια ἀρχαίων συγγραμμάτων καὶ φορεῖς πολιτιστικῆς δραστηριότητος. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας (Φραγκοκρατία-Τουρκοκρατία), λειτούργησαν καὶ ὡς ἀπαραβίαστα ἄσυλα τῆς ἐλληνικῆς παιδείας καὶ ἀποτέλεσαν κέντρα διάπλασης τῆς ἱστορικῆς συνείδησης τοῦ ὑπόδουλου γένους.

Μόλις ἔκαναν τὴν πρώτη μεγάλη ἡμικύκλια στροφή στὴν πλαγιά τοῦ βουνοῦ, ὁ δρόμος κατηφόριζε καὶ στένευε. Ἀριστερά ἦταν τὸ ἀναψυκτήριο καὶ δεξιά οἱ μικροπωλητές μέ ἀπλωμένη τὴνπραμάτεια τους σὲ ξύλινους πάγκους.

– Πάρτε τὸ ἀρωματικὸ μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ! Ἕνας κοντόχοντρος μεσόκοπος ἄφησε τὸν πάγκο του καὶ ἔτρεξε στοῦ αὐτοκίνητο προτείνοντας ἓνα γυάλινο βαζάκι μέ μέλι.

Ὁ Ὀδυσσεύς ἀνοίξε τό παράθυρο πρὸς τή μεριά του.

– Πάρτε, κύριε, τό μέλι τοῦ μόσχου καί τοῦ ἀμπεριοῦ... Μόνο δυόμιση χιλιάδες δραχμές.

– Εἶναι πράγματι ἀρωματικό; τόν ρώτησε βγάζοντας ἀπό τή δεξιά τσέπη του τρία χαρτονομίσματα.

– Μά τί λέτε, κύριε! Πουθενά στόν κόσμο δέν υπάρχουν τά ἀρωματικά φυτά τοῦ Ὑμηττοῦ. Ὁ Ὑμηττός εἶναι τό τραπέζι τῆς μέλισσας. Ἐδῶ υπάρχουν ὅλα: σκίνος, θυμάρι, ρίγανη, δενδρολίβανο, πικροδάφνη, μόσχος. Κάθε φορά πού βρέχει, ὅλες οἱ γύρω λαγκαδιές καί ραχοῦλες εὐωδιάζουν ἀπό τά μεθυστικά ἀρώματα τῶν λουλουδιῶν καί τῶν φυτῶν. Θά τό διαπιστώσετε κι ἐσεῖς σέ λίγο. Ὅλα αὐτά μαζί κάνουν αὐτό τό μέλι. Τό μέλι μέ τό χρῶμα τῆς νάφτας.

Ζήτησε ὁ Τάσος τό βαζάκι, ἀνοίξε τό καπάκι καί μύρισε.

– Πῶ, πῶ, ἄρωμα!

Ὁ πωλητής κατενθουσιάστηκε ἀπό τήν ἀπήχηση πού βρῆκε τό προϊόν του καί ἐτοιμαζόταν νά συνεχίση τούς ἐπαίνους, ὅταν τόν πρόλαβε ὁ Ὀδυσσεύς:

– Τί ἄλλα ἀνθη ἔχει ὁ Ὑμηττός;

– Ἄ! Ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ἐποχή. Ὑπάρχει ὁ ἔβενος μέ ρόζ ἀνθό, εἶναι σπάνιο φυτό. Καί ὑπάρχει τό βερμπάσκο τό κυματόφυλλο, μέ ζωηρό κίτρινο χρῶμα. Τό κεράστιο τό λευκότατο, φυτρώνει στήν κορυφή τοῦ βουνοῦ. Καί υπάρχουν καί σαράντα εἰδῶν ὀρχιδέες.

– Σᾶς εὐχαριστῶ θερμά! Μᾶς κατατοπίσατε πλήρως.

Καθώς συνέχισαν τήν ἀνάβαση, τόν κατέλαβε ἐνθουσιασμός καί ἄρχισε νά διηγῆται:

– Ὅταν γεννήθηκε ὁ Πλάτων, οἱ γονεῖς του τόν ἔφεραν στόν Ὑμηττό θέλοντας νά θυσιάσουν γιά χάρη του στούς θεούς πού λάτρευαν ἐδῶ: στόν Πᾶνα, τόν Ἀπόλλωνα καί τίς Νύμφες. Ὁ πατέρας του, ὁ Ἀρίστων, θυσίασε στίς Νύμφες. Ἡ μητέρα του, ἡ Περικτυόνη, τόν ξάπλωσε πάνω σέ πυκνές μυρσίνες. Καί ἐνῶ αὐτός κοιμόταν, οἱ μέλισσες τοῦ ἄλειφαν τά χεῖλη μέ μέλι. Καί ἀπό ἐκεῖ, λένε, προέρχεται ἡ εὐγλωττία τοῦ Πλάτωνος...

Ἀνέβαιναν ἀργά ἀργά τόν ἐπικλινῆ δρόμο ἀνάμεσα σέ μεσαίου μεγέθους πεῦκα. Ἡ Φερενίκη παρατήρησε:

– Κοίταξε τί σημαίνει νά ἔχης τούς σωστούς δασκάλους. Μέ τό νά διδάσκεται ἀπ' τόν Σωκράτη, ὁ Πλάτων, ὅπως λένε κάποιοι, ξεπέρασε τά ὅρια τῆς ἀνθρώπινης σκέψης!

Ἡ προσοχή τους ἀποσπάστηκε ἀπό μιά ομάδα μεσηλικῶν, προφανῶς συνταξιούχων, πού σέ μιά ἐσοχή τοῦ δρόμου δεξιά, κάθονταν σέ ἐλαφρά δίποδα σκαμνάκια καί παίζανε τό πανάρχαιο τάβλι. Ὁ Ὀδυσσεύς, ἰδιαίτερα εὐδιάθετος, θέλησε νά πειράξῃ λίγο τήν κοπέλα.

– Φερενίκη, ὁ Πλούταρχος μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ Σωκράτης δέν ἐδίδασκε ποτέ ἀλλά, κάνοντας τίς ἀπορίες νά ξεκινήσουν σάν νά ἦταν ὠδῖνες τοκετοῦ, ξυπνοῦσε τούς νέους, ἀνακινοῦσε καί τούς βοηθοῦσε νά βγάλουν τά ἔμφυτα νοήματα. Αὐτό ἀποκαλοῦσε

μαιευτική τέχνη, πού δέν ἐμφύτευε ἀπ' ἔξω, ὅπως ἄλλοι προσποιοῦνταν ὅτι τό κάνουν, νοῦ σέ ὅσους ἔρχονταν σέ ἐπαφή μαζί τους, ἀλλά ἔδειχνε ὅτι ἔχουν δικά τους διανοήματα μέσα τους, ἀτελῆ ὅμως καί συγκεχυμένα, πού ἔχουν ἀνάγκη νά τραφοῦν καί νά σταθεροποιηθοῦν.

Ἡ γυναῖκα αἰφνιδιάστηκε λίγο ἀπό τίς διευκρινίσεις.

– Ἄς εἶναι κι ἔτσι! Καί γιά νά μποῦν τά σωστά ἐρωτήματα χρειάζονται δάσκαλοι... Ἴσως μάλιστα αὐτό νά εἶναι τό πιό σημαντικό... Νά ἀνακαλύψης, νά βάλῃς τό ἐρώτημα. Ἀπό τή στιγμή πού τίθεται τό πρόβλημα, πού γίνεται συγκεκριμένο, εἶναι θέμα χρόνου ἢ λύση του. Κάποιος, κάποτε, σύντομα, θά βρῇ τή λύση...

Ὁ Τάσος παρακολουθοῦσε προσηλωμένος τή συζήτηση:

– Τί ψυχές ἦταν κι αὐτές...

– Μεγάλες! ἀπάντησε ὁ Ὀδυσσεάς.

Γέλασαν τά μάτια τοῦ γερο-Παλαμήδη καί τόν κοίταξε.

– Ὀδυσσεά, δέν εἶναι μεγάλες οἱ ψυχές, ἀλλά εἶναι μεγάλος ὁ θεός. Ἔτσι τουλάχιστον λέει ὁ συγγραφέας πού πρίν λίγο ἀνέφερες. Ἡ ψυχή, λέει, ἀφοῦ ἔλαβε μερίδιο νοῦ, λογισμοῦ καί ἁρμονίας, δέν εἶναι μόνο ἔργο, ἀλλά καί μέρος τοῦ θεοῦ καί δέν ἔχει γίνει ἀπ' αὐτόν, ἀλλά πηγάζει καί προέρχεται ἀπό αὐτόν.

– Τί καθαρές, τί λαμπρές σκέψεις! θαύμασε ἡ Φερενίκη.

Τό μοναστήρι τῆς Καιοσαριανῆς

‘Ο χώρος πέριξ τοῦ σπηλαίου τοῦ Νυμφολήπτου

‘Ο Τάσος ὁμως ἔπρεπε πάλι νά εἰρωνευτῇ:

- ‘Αφοῦ τά πάτε ἐσεῖς τόσο καλά μ’ αὐτά, ἄς μοῦ πῆτε τότε καί τί εἶναι ψυχή;
- ‘Εγώ εἶπα καί ἐλάλησα! χαμογέλασε ὁ Παλαμήδης.
- ‘Απελθέτω ἀπ’ ἐμοῦ τό ποτήριον τοῦτο! πῆρε σαφή θέση ἡ Φερενίκη.
- Οὔτε ἄγώ βέβαια ξέρω τί εἶναι ψυχή, εἶπε ὁ ‘Οδυσσεύς. Νομίζω ὁμως ὅτι ψάχνοντας στούς αἰῶνες νά βροῦμε τήν οὐσία της, γίναμε πιο ἄνθρωποι. Ἦ, καλύτερα, ξεπεράσαμε τά ἀνθρώπινα ὅρια καί προσεγγίσαμε τόν θεό.

‘Ο γέροντας μειδίασε.

- ‘Ο θεός μπορεῖ νά μή φαίνεται, ἀλλά, ὅταν χρειαστῇ, ξεσκεπάζει τό πρόσωπό του. Κανείς δέν σχολίασε, μόνο ὁ Τάσος παρατήρησε:
- Ψιλὰ γράμματα αὐτά!

Εἶχαν περάσει πιά τή δασώδη περιοχή τοῦ βουνοῦ, μέ τά πεῦκα καί τά κυπαρίσσια, καί ἔφτασαν στή θαμνώδη μέ τά μικρά δενδράκια, καί μέ μικρές στοῖβες πράσινου ἀνάμεσα στούς γκριζωπούς βράχους.

Πλησιάζοντας τήν κορυφή ἀνέλαβε ξανά ὁ ‘Οδυσσεύς τόν ρόλο τοῦ ξεναγοῦ:

- ‘Ο ὕμηττός, ἀπό τά παλαιά χρόνια, εἶναι μετεωρολογικό βαρόμετρο. ‘Ο Θεόφραστος, μαθητής τοῦ Ἀριστοτέλη, ἀναφέρει ὅτι παρατηρώντας τήν κορυφή του προέβλεπαν τόν καιρό. Ἀλλά καί οἱ σημερινοί μαντεύουν ἂν θά βρέξη ἢ δέν θά βρέξη, ἀπό τό

ἂν ὁ Ὑμηττός φορῇ ἢ δέν φορῇ τήν συννεφοκουκούλα του. Γι' αὐτό στίς κορυφές τοῦ βουνοῦ ὑπῆρχαν βωμοί τοῦ Ὀμβρίου Διός καί τοῦ Προοπίου Ἀπόλλωνος. Δυστυχῶς ἐμεῖς δέν μπορούμε νά πᾶμε στήν κορυφή πού τή λένε Φωλιά τοῦ Αἰτοῦ. Λίγο πιο πάνω θά σταθοῦμε νά ἀγναντέψουμε τήν περιοχή.

᾽Ωδήγησε δυό στροφές ἀκόμη, ὅταν διέκριναν δεξιά τους ἓνα ἄσπρο ἄλωνάκι νά ἐκτείνεται συνέχεια τοῦ δρόμου.

Βγῆκαν ἀπό τό ἀμάξι. ᾽Ενιωσαν τή ψύχρα καί τό φύσημα τοῦ ἀέρα.
 – Μιά ματιά! προέτρεψε ὁ ὁδηγός. Στάθηκαν ὅλοι στήν ἄκρη τοῦ ἄλωνιοῦ.
 – Αὐτή εἶναι ἡ Ἀθήνα μας! ἔδειξε τήν πόλη. Ἐκεῖ, στή μέση, μέ τό πολύ πράσινο, ἡ Ἀκρόπολη, δεξιά ὁ Λυκαβηττός. Ἐδῶ κάτω ἡ Πανεπιστημιούπολη καί ἄριστερά, μέσα στό πυκνό δάσος, τό μοναστήρι τῆς Καισαριανῆς πού εἶδαμε πρίν λίγο.
 – Κι αὐτός ἐκεῖ πάνω εἶναι ὁ πετρίτης, ἔδειξε ὁ Τάσος τό γεράκι πού μέ ἀπλωμένα τά φτερά του ἀφηνόταν σέ ἀνάλαφρες περιστροφές. Παρατηρήστε αὐτό τό περίφημο πουλί, δέν φοβᾶται τά ὕψη, κι ἀπό ἐκεῖ ἀνιχνεύει ἀβίαστα τήν τροφή του.

Ἡ Φερενίκη στράφηκε στόν πρόεδρο:
 – Ξέρεις, Ὀδυσσεά, ποιά εἶναι ἡ πανίδα τοῦ Ὑμηττοῦ;

– ὦ! Ἀπό πουλιά, ἀρκετά. Κοτσύφια, κοκκινολαίμηδες. Στά προστατευόμενα ἀνήκει ὁ πετρίτης πού εἶδαμε, ἡ ἀετογεράκινα, ὁ φιδαιτός, ὁ νυχτοπάτης... καί βέβαια ὑπάρχει ἔδῳ καί ἡ κουκουβάγια. Ἡ γλαύκα, τό πουλί τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς, ἐξ οὗ καί ἡ Γλαυκῶπις Ἀθηνᾶ. Ἀλλά καί τά χελιδόνια, πού πιθανόν νά ἔχουν κιόλας ἔρθει καί πού τόσο συχνά ὑμνεῖ ὁ Ἀριστοφάνης.
 – Ἔ, αὐτά δέν μπορούσαν νά λείπουν! γέλασε ὁ Τάσος. Ἀλλά ἀπό ζῶα;
 – Λαγοί, ἄλεπουδες, κουνάβια, νυφίτσες, ἄσβοι, νυχτερίδες...

Ὁ Παλαμήδης καθόταν σιωπηλός καί κοιτοῦσε μέ ἥρεμη ματιά γύρω του.

– Κοιτάξτε τήν Ἀττική, μία γλῶσσα γῆς πού φύτρωσε στήν θάλασσα, ἐντυπωσιακά μικρή γιά τόν ρόλο της στήν ἱστορία...
 – Μήπως ἡ Ἑλλάδα εἶναι μεγάλη γιά τόν δικό της ρόλο; διερωτήθηκε ἡ γυναῖκα.
 – Ἀναπνεῦστε τόν ἀττικό ἀέρα, τούς παρώτρυνε ὁ Ὀδυσσεάς. Ἰδιαίτερα τώρα

Δρόμος πέριξ τῆς μονῆς τῆς Καισαριανῆς

πού ή ἀτμόσφαιρα εἶναι καθαρή. Κάποτε ἴσως νά ἦταν πάντα ἔτσι. Πρᾶγμα πού πα-
ρακίνησε τόν Ἀριστοτέλη νά πῇ ὅτι «τό γένος τῶν Ἑλλήνων εὐθυμον καί διανοητικόν
ἐστί, δι' ὃπερ ἐλεύθερος διατελεῖ καί βέλτιστα πολιτευόμενον καί δυνάμενον ἄρχειν πά-
ντων, μῖς τυγχάνων πολιτείας».

Ἡ Φερενίκη κοιτοῦσε γοητευμένη πρὸς τή μεριά τῆς Αἰγίνας, ἐνῶ ἔνοιωθε στό πρό-
σῳπο της τόν δροσερό βοριά.

– Αὐτός ὁ ἀέρας κι αὐτή ή θάλασσα τελικά ἔνωσε κάποτε τοὺς λαοὺς τῆς περιοχῆς.
Καί τώρα πάλι ὁ τόπος αὐτός παίζει πρῶτο ρόλο.

– Σαφῶς, ἐπιβεβαίωσε ὁ Ὀδυσσεύς. Ἀπό ἐδῶ περνοῦν τὰ πλοῖα πού πᾶνε σέ ὅλες τίς
γωνίες τοῦ Αἰγαίου. Στίς Κυκλάδες, ἐδῶ στό βάθος, μετὰ τήν Τζιά. Πιο ἀριστερά αὐτὰ
πού κατευθύνονται πρὸς Χίο, Μυτιλήνη καί Λήμνο. Δεξιά μας πρὸς τόν νότο τὰ πλοῖα
γιά τὰ Δωδεκάνησα καί τήν Κρήτη.

Ὁ γέροντας μίλησε στόν Ὀδυσσεά.

– Δηλαδή ἀπό ἐδῶ, ἐπιστατεῖς ὅλο τό Αἰγαῖο.

– Ναι, κάπως ἔτσι εἶναι. Αὐτή ή περιοχή πάντα ἔπαιζε ἕναν σημαντικό ρόλο γιά τή
ναυσιπλοΐα τοῦ Αἰγαίου. Ἀπό ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπῆρχε ἐντυπωσιακή κίνηση,
πού γινόταν εἴτε μέ πανιά εἴτε μέ κωπηλάτες, ἀλλά προπαντός μέ τή βοήθεια τῆς ἴδιας
τῆς θάλασσας, γιατί οἱ πρόγονοί μας εἶχαν ἄριστη γνώση τῶν ρευμάτων της. Τά ρεύ-
ματα πού ἀκολουθοῦσαν οἱ ἀρχαῖοι μας εἶναι γνωστά καί ἀξιοποιοῦνται καί σήμερα
ἀκόμη ἀπό τοὺς ἰστιοπλοῦς.

– Τελικά, στοχάστηκε ὁ Τάσος, τό Αἰγαῖο εἶναι ἀνέκαθεν ή καρδιά τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ
πιο γρήγορος καί ὁ πιο ἀσφαλής τρόπος νά συναλλάσσονται μεταξύ τους οἱ διάφορες
πόλεις. Καί ὅταν τοὺς μπῆκε ὁ διάλογος, πρὶν ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες χρόνια, ἀπὸ ὅλες τίς
πόλεις τῆς Ἑλλάδας ξεκίνησαν μέ πάνω ἀπὸ χίλια σκαριά γιά νά πᾶνε νά κουρσέψου-
νε τήν πλούσια πόλη τῆς Τροίας. Μέ ὅ,τι αὐτό σήμαινε καί γιά τόν ἀρχαῖο Ἑλληνισμό
καί γιά τήν ἴδια τήν πόλη τῆς Τροίας. Καί ὁ μπελάς εἶναι ὅτι πολύ γρήγορα κατάφε-
ραν νά κάνουν τὰ σοῦρτα φέρτα τους διά θαλάσσης μέ τίς πόλεις ἀπὸ τίς ὁποῖες προ-
έρχονταν.

Ἡ Φερενίκη παρατήρησε:

– Ἀπὸ ὅ,τι διάβασα εἶχαν ἀκόμη πιο γρήγορα μέσα ἐπικοινωνίας ἀπὸ τήν ἴδια τήν θά-
λασσα.

– Ναι, βεβαίως, εἶχανε καί τίς φρυκτωρίες, συμπλήρωσε ὁ Ὀδυσσεύς. Τό διηγεῖται ξε-
κάθαρα ὁ Αἰσχύλος. Λέει ὅτι μέσα σέ μιά νύχτα μάθανε στό παλάτι τῶν Ἀτρειδῶν ὅτι
ἔπεσε ή Τροία καί ὅτι σέ λίγο καιρό θά φτάση τροπαιοῦχος ὁ Ἀγαμέμνωνας.

Γέλασε ὁ καπετάνιος.

– Ὅποτε καί ή ἀγαπητή του σύζυγος τοῦ ἐτοίμασε μιά μεγαλόπρεπη ὑποδοχή καί
πέραςμα στήν αἰωνιότητα...

Τό κλίμα ἔγινε λίγο βαρύ. Ὁ Ὀδυσσεύς θεώρησε καλή εὐκαιρία νά παρέμβῃ.

Τό τραπέξι τῆς μέλισσας πού παράγει τό μέλι τοῦ μόσχου καί τοῦ ἀμπελιοῦ

– Πρὶν παγώσουμε ἐδῶ, ἄς ξεκινήσουμε γιὰ τὸν προορισμό μας. Τό Σπήλαιο τοῦ Πάνα.

Δὲν ταξίδεψαν περισσότερο ἀπὸ μισή ὥρα, ὅταν διέκριναν ἕναν χωματόδρομο. Τὸν ἀκολούθησαν μέχρι τὸ ὕψος τῆς Βάρης, στὴν τοποθεσία Κρεμαστός Λαγός. Ἐκεῖ, πέρασαν τὸ κοιμητήρι τῆς περιοχῆς καί μετὰ ἀπὸ δύο στροφές, σὲ μιά στενὴ λουρίδα τοῦ δρόμου, σταμάτησαν.

– Φτάσαμε! Αὐτὸ τὸ ἄνοιγμα ἐκεῖ πάνω εἶναι ἡ εἴσοδος τοῦ σπηλαίου.

Ἀνάμεσα στοὺς κόκκινους βράχους ξεχώριζε τὸ στενὸ του ἄνοιγμα. Ὁ Ὀδυσσεύς μέ τὴν Φερενίκη ἔπιασαν τὸν γερο-Παλαμήδη, ἕνας δεξιὰ κι ἄλλος ἀριστερά, καί τὸν στήριξαν ν' ἀνέβῃ τὸ ἀνηφορικὸ δρομάκι ἀπὸ τὴν ἄσφαλτο μέχρι τὸ στόμιο. Σὰν βρέθηκαν πάνω, τὸν κάθισαν προσεκτικὰ στὸ πεζουλάκι στὴν δεξιὰ μεριά. Ὁ γέροντας, χωρίς νὰ πῇ τίποτε, ἔβγαλε ἕνα μικρὸ μπλοκάκι καί ἄρχισε νὰ γράφῃ. Μόλις ξαπόστασαν λίγο, ἐτοιμαζόταν ὁ Ὀδυσσεύς νὰ συνεχίσῃ τὴν ξενάγησή του. Ἐκεῖ ὅμως τὸν πρόφτασε ὁ Τάσος.

– Ἐάδερφε, δὲν μάλλιασε ἡ γλῶσσα σου; Ἄσε νὰ μιλήσῃ καί κανεὶς ἄλλος...

Ἐκεῖνος ξαφνιάστηκε.

– Μὰ βεβαίως! Ὅποιος θέλει... Ὁ Τάσος κοίταξε τὸν γέροντα.

– Λέγε!

– Μὰ ἐγώ, ἀγαπητέ μου, δὲν ξέρω τὸ μέρος!

– “Αστα αυτά! Τό μπλοκάκι...

Χαμογέλασε ό Παλαμήδης καί τοῦ τό ἔδωσε. Στάθηκε τότε ό Τάσος στήν εἴσοδο τοῦ σπηλαίου καί ἄρχισε νά ἀπαγγέλλῃ:

ΑΙΓΑΙΟ

Στή θάλασσα πού ἔνωσε
Εὐρώπη καί Ἀσία
κτίσαν γιοφύρι ἀπό παλιά
τά στρογγυλά τά πλοῖα.

Ἀρμενιστάδες τραγουδοῦν,
τῆς θάλασσας μελίσσι,
θρύλους τοῦ γένους καί ἀντρειά,
σ’ Ἀνατολή καί Δύση.

Αἰγαῖο, τά λιθάρια σου
χαμογελοῦν στόν ἥλιο,
τόν ἔρωτά τους ξεδιποῦν
στῆς θάλασσας τό μῦρο.

Τό κύμα σου τό γαλανό
παρηγοριά μου μόνη·
ἐχθρούς ἀντάμωσα πολλούς
όπού φθονοῦν τή γῆς σου.

Τό φῶς σου στήν ἀγκάλῃ μου
γιά φυλαχτό μου θέλω,
μονάχος μου περιπατῶ
κι οὔτε τόν δρόμο ξέρω.

- Οἱ χαρές καί τά παλαμάκια ἀπό τούς τρεῖς εὐφράνανε τήν καρδιά τοῦ γέροντα.
- Ὁ θεῖος εἶναι πραγματικός δημιουργός! μίλησε γεμάτος περηφάνια ό Ὀδυσσεάς. Τοῦ παραδίδω τή σκυτάλη, ἀφοῦ ἔτσι κι ἀλλιῶς ἐγώ παπαγαλίζω αὐτά πού διάβασα...
 - Ἀλλοῦ αὐτά, ξάδερφε, παρενέβη ό Τάσος. “Ἐνα χωρατό κάναμε... Πές μας τώρα γιά τό σπήλαιο, μιά καί μᾶς κουβάλησες μέχρι ἐδῶ.
 - Ἀπό τίς ἐπιγραφές καί τά ἀνάγλυφα προκύπτει ὅτι εἶναι ἀφιερωμένο στίς Μοῦσες καί τίς Χάριτες, στόν Ἀπόλλωνα καί τόν Πᾶνα. Τό πιό ἐντυπωσιακό ἀνάγλυφο εἶναι τοῦ γλύπτη Ἀρχέδημου ἀπό τή Θήρα, πού ό ἴδιος μόνος του οἰκοδόμησε τό σπήλαιο

σέ ἱερό τῶν Νυμφῶν, ἐνεργώντας ὡς νυμφόληπτος, δηλαδή ὑπὸ τὴν ἐπήρειά τους. Ἡ λατρεία ξεκίνησε στὴν ἀρχαϊκὴ ἐποχὴ καὶ συνεχίστηκε ὡς τὸ 150 π.Χ. Στούς πρώτους χριστιανικούς χρόνους ἡ χριστιανικὴ λατρεία βρῆκε ἐδῶ καταφύγιο καὶ διατηρήθηκε μέχρι τοὺς νεώτερους χρόνους.

Ὁ Τάσος μονολόγησε:

– Κοίτα τί ἱστορία κουβαλοῦν κάποιες πέτρες! Ἐδῶ, σ' αὐτὴν τὴν πλαγιά, καθόταν μιὰ φορὰ ἓνας Σωκράτης...

– Καὶ συζητοῦσε μέ τοὺς φίλους του, ὅπως κι ἐμεῖς, συμπλήρωσε ἡ Φερενίκη. Στὴν ἴδια γλῶσσα μ' ἐμᾶς! Δέν τὸν νοιώθετε δίπλα μας; Τὴ σκέψη του, τὸν στοχασμό του. Δέν βλέπετε πόσο εἶναι κοντά μας;

Ὁ Παλαμῆδης ἄφησε τὰ χέρια του νὰ ἀναπαινεθοῦν στὸ πεζουλάκι καὶ παρατηροῦσε τὸ βαθούλωμα τοῦ σπηλαίου μέ τοὺς γκριζογάλανους καὶ κοκκινωπούς βράχους, στέρεους, ἀκλόνητους, πού ἄφηναν τὸ χαμηλὸ πέρασμα στὰ ἐνδότερα.

– Παιδί μου, ἡ ἄλυσίδα ποτὲ δέν ἔσπασε. Ἡ ψυχὴ εἶναι ἴδια. Ἑλληνικὴ. Τὴ θρέφει ἡ ἴδια γλῶσσα, οἱ ἴδιες παραδόσεις, οἱ ἴδιες ἀρετές.

– Καὶ ἂν δέν ἔσπασε ἡ ἄλυσίδα, παρατήρησε ἡ Φερενίκη, πρέπει πάντως νὰ προστεθοῦν καινούργιοι κρίκοι. Ζῇ μόνο ὅ,τι προσφέρει!

Συνταξιούχοι παίζουν τὸ πανάρχαιο τάβλι στὸ ἀναψυκτήριο τοῦ Ὑμντοῦ.

Ὁ ἐνθουσιασμός, ἀνάμεικτος μέ σκεπτικισμό, πέρασε τώρα καί στόν Τάσο.

– Γιατί ἐμεῖς, ἀδερφή, δέν προσφέραμε; Τόσοι ἀγῶνες. Τόσες θυσίες. Τρεῖς ὁλόκληρες γενιές σ' αὐτόν τόν αἰῶνα. Βεβαίως καί ζῇ τό ἐλληνικό πνεῦμα! Οἱ Ἕλληνες ὅμως πού εἶναι;

Τόν Ὀδυσσεά κέντρισαν τά λόγια τοῦ Τάσου.

– Δέν θά τά ἔβλεπα ὅλα τόσο ἀπαισιόδοξα, Τάσο. Προσφέραμε ἴσως σέ λάθος κατεύθυνση, μέ λάθος ἡγεσίες. Μπορεῖ ὅμως αὐτό νά μᾶς ἔχη ἐνηλικιώσει. Νά γίνουμε πιό κριτικοί μέ τούς ἑαυτούς μας, τούς ἡγέτες μας, τήν ἱστορία μας... Ἴσως πρέπει κι αὐτήν νά τήν ξαναδιαβάσουμε καί νά ξανασκεφτοῦμε. Νά στραφοῦμε στόν ἄνθρωπο!

– Μοῦ μιλάς ἀπό τήν ψυχή μου, Ὀδυσσεά! εἶπε ὁ γέροντας.

– Πῶς μπορούσε νά ἦταν ἀλλιῶς; Ὑπῆρξα καλός μαθητής σου...

– Βέβαια! Ἀλλά ἔχεις δίκιο γιά τή στροφή στόν ἄνθρωπο. Σκεφτῆτε πόσο ἔχει ἀπομακρυνθῇ ὁ σημερινός ἄνθρωπος ἀπό τόν ἑαυτό του. Καί σέ τί κοινωνία μᾶς ὁδήγησε αὐτό! Καί τώρα καθόμαστε ἐμεῖς στήν πέτρα πού καθόταν ἐκεῖνος πού δίδαξε τό «γνώθι σαυτόν». Καί μιλοῦμε τήν ἴδια γλῶσσα μ' αὐτόν. Καί μᾶς τρῶνε οἱ ἴδιες ἔγνοιες, τά ἴδια προβλήματα. Ἔ, ἂν ἐμεῖς δέν βάλουμε ἓνα χεράκι, ποιός θά βάλῃ;

– Δέν φτάνει τό χεράκι, παρενέβη ὁ Τάσος. Πρέπει νά βάλουμε καί λίγο μυαλουδάκι.

Κάθοδος τοῦ σπηλαίου καί ὁ (μικρός) ἀριστερός θάλαμος

Ἀλλά ποῦ νά περισσέψη αὐτό, μιά καί τήν χρειάζομαστε τήν κουφιοκεφαλιά μας γιά τήν αὐτοκαταστροφή μας...

– Μᾶλλον γερνᾶς, ξάδελφε, ἔκανε τό πείραγμά του ὁ Ὀδυσσεάς, καί βρίσκεις τά πάντα μαῦρα κι ἄραχνα. Ἐνδεχομένως εἴμαστε πολύ πιό κοντά στόν στόχο ἀπ' ὅ,τι ἐσύ φοβᾶσαι. Ὁ λαός σφύζει ἀπό δυναμισμό! Τό διεφθαρμένο βέβαια σύστημα τῆς χώρας τόν κρατάει παγιδευμένο. Ἄν μπορέση ποτέ ἡ Ἑλλάδα, τό κέντρο τοῦ Ἑλληνισμοῦ, νά σοβαρευτῇ καί νά ἀνασυγκροτηθῇ, τότε θά προσφέρουμε κι ἐμεῖς σάν λαός πάλι κάτι στόν κόσμο. Μήν ξεχνᾶς, μιά χούφτα διωγμένοι Ἕλληνες, μετά τήν πτώση τοῦ Βυζαντίου, κατέφυγαν στή Δύση καί συνέβαλαν ἀποφασιστικά στήν Ἀναγέννηση. Κι ἔτσι προχώρησε ἡ Εὐρώπη. Ἔ, τί λέτε, ἓνας ὁλόκληρος λαός, ὅταν ξαναμπῇ στήν ἱστορία, δέν θά προσφέρῃ κάτι;

Τά λόγια αὐτά παρακίνησαν τή Φερενίκη νά μπῇ δυναμικά στή συζήτηση.

– Καί βέβαια μπορεῖ! παλλόταν ἡ φωνή της μέ ἔνταση. Τή στιγμή μάλιστα πού αὐτό εἶναι τόσο ἀναγκαῖο! Κοιτάξτε γύρω σας πῶς πάσχει ὁ ἄνθρωπος. Ἡ ἀνθρωπότητα ὁλόκληρη. Ἐχουμε χάσει τόν μπούσουλά μας. Εἴμαστε σπασμένες συνειδήσεις. Διχασμένες προσωπικότητες. Βεβαίως καί πρέπει νά στραφοῦμε στόν ἄνθρωπο. Ψάχνοντας τόν ἑαυτό μας θά ξαναανακλύσουμε τούς ἀρχαίους μας προγόνους. Κοιμοῦνται κάπου μέσα μας. Καί ἡ μελέτη τους θά βοηθήσῃ νά ξαναορίσουμε τί ἐστὶ μέτρον. Τί σημαίνει νά εἶσαι ἐλεύθερος, ἀνοιχτός, ἀκούραστος ἐρευνητής τῆς ἀλήθειας. Νά λές τό «ἐν οἶδα ὅτι οὐδέν οἶδα» καί νά ξεκινᾶς ἀπό τήν ἀρχή. Νά μή χανόμαστε στή μερική ἀλήθεια. Νά βλέπουμε τό ὅλον, τό ἓν. Νά ψηλώσουμε τή γῆ καί νά χαμηλώσουμε τόν οὐρανό. Νά ξανασκεφτοῦμε πῶς συνδέεται τό ἀνθρώπινο μέ τό θεῖο. Νά ξεπεράσουμε τή μοναξιά μας. Νά πλησιάσουμε τόν γείτονα, νά πιστέψουμε στόν φίλο, νά ζωντανέψουμε τόν Δῆμο. Νά ξανακοιτάξουμε τόν τρόπο, μέ τόν ὁποῖο οἱ πρόγονοί μας ἔβλεπαν τή φύση καί τίς ἐπιστήμες.

Ὅλοι τήν κοιτοῦσαν μέ θαυμασμό. Ὁ Τάσος ἄρχισε νά χτυπάῃ τρανταχτά παλαμᾶκι κι ἀκολούθησαν καί οἱ ἄλλοι. Στό σπῆλαιο ἀντηχοῦσε ὁ ζωηρός παλμός.

– Σήμερα, ἀδερφή, πρέπει νά σέ ἐρωτεύτηκε ὁ Πάνας... Καί σοῦ ἔβαλε τόσο ὠραία λόγια στό στόμα...

Ἐλάσε, τανύστηκε καί συνέχισε ἀστεειυόμενος:

– Πρίν ὅμως πληγωθῇ ὁ ἀριστοκρατικός πισινός μου ἀπ' αὐτές τίς πέτρες στίς ὁποῖες κάθομαι, θά ἤθελα νά τό στρίβουμε γιά τό σπίτι.

Ἦταν τό ἔναυσμα γιά τήν ἐπιστροφή. Τόν ἀκολούθησαν μέ γεμάτη τήν καρδιά, μέ πλοῦτο στήν ψυχή. Μιά ἀπό τίς πιό ὠραῖες μέρες ἀπό τότε πού ἔφτασαν στήν Ἀθήνα. Πῆραν τόν κατήφορο γιά νά φτάσουνε στό τζίπ. Καί ὁ Ὀδυσσεάς, ὁδηγώντας ἡρεμα, τοὺς πῆγε σπίτι. ●

Σημ. Ὁ Βασίλης Σεβδαλῆς εἶναι ὁ συγγραφέας τοῦ μυθιστορήματος «Ταξίδι στήν Ἰκαρία» τῶν Ἐκδόσεων Γεωργιάδη